

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Αριθμός Γνωμοδότησης: 16/2017
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Τμήμα Δ')**
Συνεδρίαση της 31^{ης} Ιανουαρίου 2017

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Χρυσαφούλα Αυγερινού, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη : Αικατερίνη Γρηγορίου, Δήμητρα Κεφάλα, Ευστράτιος Συνοίκης,
Παναγιώτης Παππάς, Παναγιώτα - Ελευθερία Δασκαλέα -
Ασημακοπούλου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Δήμητρα Γ. Κεφάλα, Νομική Σύμβουλος του Κράτους.

Αριθμός Ερωτήματος: Το υπ' αριθ. πρωτ. 114/45/9.01.2017 ερώτημα του Γενικού Γραμματέα της Βουλής των Ελλήνων.

Ερώτημα: Ερωτάται εάν: Α) Στην ανακοίνωση της Διεύθυνσης Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης της Βουλής σχετικά με τα μέλη της Εφορευτικής Επιτροπής, που κληρώθηκαν κατά την πραγματοποιηθείσα δημόσια κλήρωση (ατομική διοικητική πράξη συγκρότησης της Εφορευτικής Επιτροπής), που τοιχοκολλήθηκε στις 12.12.2016, έπρεπε να είχαν περιληφθεί τα ονόματα των δύο μελών του Δ. Σ. του Συλλόγου Υπαλλήλων Βουλής - Σ.Υ.Β. - (τακτικού και αναπληρωματικού) που συμμετέχουν στην Εφορευτική Επιτροπή, ως παρατηρητές, χωρίς δικαίωμα ψήφου, και, επομένως, όφειλε η Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης να είχε εγκαίρως ζητήσει από το Δ. Σ. του Σ.Υ.Β. τον ορισμό των εν λόγω μελών του.

Β) Σε κάθε περίπτωση, από τη μη συμμετοχή μέλους του Δ.Σ. του Σ.Υ.Β. στη συνεδρίαση της Εφορευτικής Επιτροπής κατά την οποία εξετάσθηκε η 18290/25.11.2016 ένσταση του Ι. Σ., δημιουργείται ακυρότητα της σχετικής απόφασης της Επιτροπής.

Γ) Παραδεκτώς και με έννομο συμφέρον ασκήθηκε και ορθώς διαβιβάσθηκε από τη Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης στην Εφορευτική Επιτροπή η ως άνω 18290/25.11.2016 ένσταση του Ι. Σ., με αίτημα να συμπεριληφθεί υποψήφιος στον σχετικό πίνακα, δεδομένου ότι στις οικείες διατάξεις προβλέπεται ένσταση, αποκλειστικά «για διαγραφή κάποιου από τον πίνακα υποψηφίων, εφόσον υπόκειται σε στέρηση του δικαιώματος του εκλέγεσθαι».

Δ) Η έστω προσωρινή, ιδιότητα του προέδρου της Εφορευτικής Επιτροπής, ως υποψήφιου (εν προκειμένω με τον συνδυασμό του υποψήφιου που αποκλείσθηκε από τον σχετικό πίνακα) αποτελεί ασυμβίβαστο κατά την παράγραφο 4 της 3590/2862/4.8.1998 (ΦΕΚ Β' 857) απόφασης Προέδρου Βουλής ή συνιστά λόγο εξαιρέσεώς του, εφόσον δύνανται, ενδεχομένως, να εγερθούν υπόνοιες μεροληψίας στο πρόσωπό του.

Ε) Σε περίπτωση που παραδεκτώς και με έννομο συμφέρον ασκήθηκε και ορθώς διαβιβάσθηκε από τη Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης στην Εφορευτική Επιτροπή η ως άνω 18290/25.11.2016 ένσταση του Ι. Σ., υπάλληλος μέλος του επιστημονικού προσωπικού της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής (ο οποίος δεν έχει τον βαθμό Α' καθώς δεν κατατάσσεται σε βαθμούς, σύμφωνα με το άρθρο 85 παρ. 11 εδ. β' του ισχύοντος Μέρους Β' του Κανονισμού της Βουλής) μπορεί να περιλαμβάνεται στον πίνακα υποψηφίων εκπροσώπων στο Υπηρεσιακό Συμβούλιο για τους υπαλλήλους της Βουλής.

Επί του παραπάνω ερωτήματος το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Δ') γνωμοδότησε ως ακολούθως:

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Στο έγγραφο της ερωτώσας υπηρεσίας και τα στοιχεία, που το συνοδεύουν, εκτίθεται το ακόλουθο πραγματικό:

1. Στα πλαίσια της διεξαγωγής, κατ' εφαρμογήν των σχετικών διατάξεων, εκλογικής διαδικασίας για την ανάδειξη δύο αιρετών εκπροσώπων με βαθμό Α' στο Υπηρεσιακό Συμβούλιο για τους υπαλλήλους της Βουλής των Ελλήνων, στις 10.11.2016 δηλώθηκαν εμπροθέσμως δύο συνδυασμοί υποψηφιοτήτων. Μεταξύ των υποψηφίων του ενός συνδυασμού περιλαμβάνονταν υπάλληλος με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, σε θέση ειδικού επιστημονικού συνεργάτη του Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής. Η αρμόδια Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης της Βουλής, πριν συντάξει αλφαβητικούς πίνακες «υποψηφίων εκπροσώπων στα υπηρεσιακά συμβούλια, στους οποίους περιλαμβάνονται όσοι υπέβαλαν υποψηφιότητα είτε ως μεμονωμένοι είτε κατά συνδυασμούς, και προκειμένου να διαπιστώσει την «έγκαιρη και έγκυρη κατάρτιση κάθε συνδυασμού» και, ιδίως, τις «προϋποθέσεις εκλογιμότητας καθενός από τους υποψηφίους κάθε συνδυασμού» και να τοιχοκολλήσει πίνακα

υποψηφίων, ζήτησε, με το Ε. Π. 1101/11.11.2016 σημειώμά της, «την υποβολή σχετικού ερωτήματος σε όργανο αρμόδιο να γνωμοδοτήσει» ως προς τη νομιμότητα της εν λόγω υποψηφιότητας.

2. Σε συνέχεια του ως άνω σημειώματος, υποβλήθηκε από τον Πρόεδρο της Βουλής το 450/18.11.2016 σχετικό ερώτημα προς τον Πρόεδρο του Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής. Βάσει της από 21.11.2016, ομόφωνης γνωμοδότησης του Επιστημονικού Συμβουλίου, κατά την οποία «δεν είναι εκλόγιμοι στις θέσεις αυτές τα μέλη του επιστημονικού προσωπικού της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής», η παραπάνω αρμόδια Διεύθυνση ανακοίνωσε αλφαβητικό πίνακα υποψηφίων εκπροσώπων εργαζομένων της Βουλής για το Υπηρεσιακό Συμβούλιο των υπαλλήλων της Βουλής του άρθρου 90 του Κανονισμού της Βουλής (Μέρος Β'), χωρίς τον υποψήφιο – μέλος του επιστημονικού προσωπικού της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής, Β. Μ., ως μη έχοντα τον Α' βαθμό.

3. Κατά του ως άνω πίνακα υποβλήθηκε στη Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης της Βουλής, η 18290/25.11.2016 ένσταση του Ι. Σ., «ενώπιον της Εφορευτικής Επιτροπής» του άρθρου 5 παρ. 4 της Υ. Α. της 8703/16.9.88 απόφασης του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 684/Β'), για να επιτραπεί στον ως άνω ειδικό επιστημονικό συνεργάτη του Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής να θέσει υποψηφιότητα στις εν λόγω εκλογές.

4. Στις 12.12.2016, πραγματοποιήθηκε δημόσια κλήρωση για την ανάδειξη των τακτικών και αναπληρωματικών μελών της Εφορευτικής Επιτροπής, τα ονόματα των οποίων ανακοινώθηκαν, με το 19135/13178/12.12.2016 έγγραφο της Διεύθυνσης Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης της Βουλής (ατομική διοικητική πράξη συγκρότησης της Εφορευτικής Επιτροπής), χωρίς αναφορά στα δύο μέλη του Δ. Σ. του Σ.Υ.Β., που συμμετέχουν στην Εφορευτική Επιτροπή, ως παρατηρητές, τακτικό και αναπληρωματικό μέλος αντίστοιχα, (3590/2862/1998 απόφαση του Προέδρου της Βουλής).

5. Στις 15.12.2016, η Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης της Βουλής ζήτησε, με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, από το Δ. Σ. του Σ.Υ.Β. να προβεί στις ενέργειες που απαιτούνται, ώστε να συμμετέχει στην Εφορευτική Επιτροπή, «ως παρατηρητής χωρίς δικαίωμα ψήφου», μέλος του Δ. Σ., με τον αναπληρωτή του.

6. Με το 143/16.12.2016 έγγραφο του Σ.Υ.Β. προς τον Πρόεδρο και τα μέλη της Εφορευτικής Επιτροπής, ορίσθηκαν ως «παρατηρητές της διαδικασίας» δύο μέλη του Δ. Σ. του Σ.Υ.Β. Την ίδια ημέρα, δηλ. στις 16.12.2016, η Εφορευτική Επιτροπή, με έγγραφό της «Προς τον Πρόεδρο και το Δ. Σ. του Σ.Υ.Β.», αναφέρει ότι «Δεδομένου ότι στην [143/16.12.2016] επιστολή σας ορίζονται δύο μέλη και όχι ένα τακτικό και ένα αναπληρωματικό, όπως προβλέπεται στην ανωτέρω σχετική απόφαση Προέδρου της Βουλής, σας γνωρίζουμε ότι δεν μπορούμε ως Εφορευτική Επιτροπή, να κάνουμε δεκτό τον ορισμό των δύο ανωτέρω μελών, όπως αυτά ορίζονται με την ως άνω επιστολή σας».

7. Την επομένη, στις 17.12.2016, η Εφορευτική Επιτροπή συνεδρίασε, χωρίς τη συμμετοχή παρατηρητή - μέλους του Δ. Σ. του Σ.Υ.Β., με προεδρία

του μέλους της Σ. Γ. - αρχικά υποψήφιου στις εκλογές, με τον συνδυασμό «Συναδελφική Αλληλεγγύη», που στη συνέχεια απέσυρε την υποψηφιότητά του - και αποφάσισε «να γίνει δεκτή η ένσταση που είχε υποβληθεί κατά του Προσωρινού Πίνακα Υποψηφιοτήτων και να τροποποιηθεί ο Πίνακας Υποψηφίων ώστε να συμπεριληφθεί σε αυτόν ως έγκυρη και η υποψηφιότητα του αποκλεισθέντος υποψηφίου κ. Β. Μ.» (Ε. Π. 1105/19.12.2016, έγγραφο της Εφορευτικής Επιτροπής προς τη Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης της Βουλής).

8. Στις 23.12.2016, και πριν από την ανακοίνωση οριστικού πίνακα υποψηφίων, υποβλήθηκε στη Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης η 19800/23.12.2016 αίτηση θεραπείας τριών υποψηφίων με τον συνδυασμό «Ενωτική Δράση Εργαζομένων Βουλής», με την οποία ισχυρίζονται, μεταξύ άλλων, ότι έπρεπε, «α) να είχε εγκαίρως ζητηθεί από το Δ. Σ. του Σ.Υ.Β. να ορίσει και να γνωστοποιήσει στη [Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης] τα μέλη του που συμμετέχουν στη Εφορευτική Επιτροπή, έτσι ώστε β) τα ονόματά τους να περιληφθούν στην πράξη συγκρότησης [ανακοίνωση] της Επιτροπής και, στη συνέχεια, γ) να λάβουν μέρος στη συνεδρίαση κατά την οποία η Εφορευτική Επιτροπή αποφάσισε επί της 18290/25.11.2016 ένστασης κατά της μη εγγραφής υποψηφίου στον πίνακα υποψηφίων που της [διαβιβάστηκε]», «ενώ δεν προβλέπεται από την Υ. Α. Α. Π. ΔΙΚΠΡ/Φ80/30/8703» και «ασκήθηκε χωρίς ο ενιστάμενος να έχει έννομο συμφέρον», και, επομένως, ότι η «απόφαση» που έλαβε η Επιτροπή και αφορά τον οριστικό πίνακα των υποψηφίων είναι ανυπόστατη».

9. Ενόψει των ανωτέρω και του με αριθ. πρωτ. Ε. Π. 1/2.1.2017 ενημερωτικού σημειώματος της παραπάνω Διεύθυνσης Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης υποβλήθηκαν τα κάτωθι ερωτήματα:

«Α) Εάν στην ανακοίνωση της Διεύθυνσης Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης της Βουλής που τοιχοκολλήθηκε στις 12.12.2016 έπρεπε να είχαν περιληφθεί τα ονόματα των δύο μελών του Δ. Σ. του Συλλόγου Υπαλλήλων Βουλής Σ.Υ.Β. (τακτικού και αναπληρωματικού) που συμμετέχουν στην Εφορευτική Επιτροπή, ως παρατηρητές, χωρίς δικαίωμα ψήφου, και, επομένως, όφειλε η Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης να είχε εγκαίρως ζητήσει από το Δ. Σ. του Σ.Υ.Β. τον ορισμό των εν λόγω μελών του.

Β) Εάν σε κάθε περίπτωση, από τη μη συμμετοχή μέλους του Δ.Σ. του Σ.Υ.Β. στη συνεδρίαση της Εφορευτικής Επιτροπής κατά την οποία εξετάσθηκε η 18290/25.11.2016 ένσταση του Ι. Σ., δημιουργείται ακυρότητα της σχετικής απόφασης της Επιτροπής.

Γ) Εάν παραδεκώς και με έννομο συμφέρον ασκήθηκε και ορθώς διαβιβάσθηκε από τη Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης στην Εφορευτική Επιτροπή η ως άνω 18290/25.11.2016 ένσταση του Ι. Σ., με αίτημα να συμπεριληφθεί υποψήφιος στον σχετικό πίνακα, δεδομένου ότι στις οικείες διατάξεις προβλέπεται ένσταση, αποκλειστικά «για διαγραφή κάποιου από τον πίνακα υποψηφίων, εφόσον υπόκειται σε στέρηση του δικαιώματος του εκλέγεσθαι».

Δ) Εάν η έστω προσωρινή, ιδιότητα του προέδρου της Εφορευτικής Επιτροπής, ως υποψήφιου (εν προκειμένω με τον συνδυασμό του υποψήφιου

που αποκλείστηκε από τον σχετικό πίνακα) αποτελεί ασυμβίβαστο κατά την παράγραφο 4 της 3590/2862/4.8.1998 (ΦΕΚ Β' 857) απόφασης Προέδρου Βουλής ή συνιστά λόγο εξαίρεσής του, εφόσον δύνανται, ενδεχομένως, να εγερθούν υπόνοιες μεροληψίας στο πρόσωπό του.

Ε) Εάν σε περίπτωση που παραδεκτώς και με έννομο συμφέρον ασκήθηκε και ορθώς διαβιβάστηκε από τη Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης στην Εφορευτική Επιτροπή η ως άνω 18290/25.11.2016 ένσταση του Ι. Σ., υπάλληλος μέλος του επιστημονικού προσωπικού της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής (ο οποίος δεν έχει τον βαθμό Α' καθώς δεν κατατάσσεται σε βαθμούς σύμφωνα με το άρθρο 85 παρ. 11 εδ. β' του ισχύοντος Μέρους Β' του Κανονισμού της Βουλής) μπορεί να περιλαμβάνεται στον πίνακα υποψηφίων εκπροσώπων στο Υπηρεσιακό Συμβούλιο για τους υπαλλήλους της Βουλής.».

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

10. Στις διατάξεις των άρθρων 65 και 103 του ισχύοντος Συντάγματος ορίζονται μεταξύ άλλων τα εξής:

Άρθρο 65: «1. Η Βουλή ορίζει τον τρόπο της ελεύθερης και δημοκρατικής λειτουργίας της με Κανονισμό, που ψηφίζεται από την Ολομέλεια κατά το άρθρο 76 και δημοσιεύεται με παραγγελία του Προέδρου της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. ...

4. Ο Πρόεδρος της Βουλής διευθύνει τις εργασίες του Σώματος. ...

5. Με τον Κανονισμό μπορεί να συσταθεί στην Βουλή Επιστημονική υπηρεσία για την υποβοήθηση του νομοθετικού της έργου.

6. Ο Κανονισμός καθορίζει την οργάνωση των υπηρεσιών της Βουλής υπό την εποπτεία του Προέδρου καθώς και όλα όσα αφορούν το προσωπικό της. ...

Άρθρο 103: ... 4. Οι δημόσιοι υπάλληλοι ... δεν μπορούν να μετατεθούν χωρίς γνωμοδότηση ούτε να υποβιβασθούν ή να παυθούν χωρίς απόφαση υπηρεσιακού συμβουλίου, που αποτελείται τουλάχιστον κατά τα 2/3, από μόνιμους δημόσιους υπαλλήλους. ...

6. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων έχουν εφαρμογή και στους υπαλλήλους της Βουλής, οι οποίοι κατά τα λοιπά διέπονται εξ ολοκλήρου από τον Κανονισμό της. ...».

11. Στις διατάξεις των άρθρων 1, 6, 32, 37, 38, 85 και 90 του Κανονισμού της Βουλής Μέρος Β' (ΦΕΚ Α' 51/ 10.4.1997), όπως ισχύουν ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 1 : «Ο Πρόεδρος της Βουλής προϊστάται όλων των υπηρεσιών της και ασκεί τις αρμοδιότητες, που παρέχονται σε αυτόν από τον Κανονισμό της Βουλής. ...

Άρθρο 6: Η Επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής, αποτελούμενη από: α) το Επιστημονικό Συμβούλιο της Βουλής, β) την Πρώτη Διεύθυνση Επιστημονικών Μελετών, γ) τη Δεύτερη Διεύθυνση Επιστημονικών Μελετών και δ) τη Διεύθυνση Επιστημονικής Εποπτείας, διέπεται από τα άρθρα 160 έως και 162 Α του Κανονισμού της Βουλής (Μέρος Κοινοβουλευτικό) «και τις εκδοθείσες αποφάσεις του Προέδρου της Βουλής για τη θέσπιση και τροποποίηση του Ειδικού Εσωτερικού Κανονισμού της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής των

Ελλήνων, όπως ισχύουν κάθε φορά.

Άρθρο 32: ... 2. Οι υπάλληλοι της Βουλής διακρίνονται σε: α) μόνιμους, β) με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου και γ) μετακλητούς.

Άρθρο 37: 1. Οι θέσεις των μονίμων υπαλλήλων της Βουλής κατατάσσονται στις εξής κατηγορίες: Κατηγορία θέσεων τριτοβάθμιας πανεπιστημιακής εκπαίδευσης με χαρακτηριστικά στοιχεία ΠΕ. Κατηγορία θέσεων τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης με χαρακτηριστικά στοιχεία ΤΕ. Κατηγορία θέσεων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με χαρακτηριστικά στοιχεία ΔΕ. Κατηγορία θέσεων υποχρεωτικής εκπαίδευσης με χαρακτηριστικά στοιχεία ΥΕ. ...

Άρθρο 38: 1. Οι θέσεις των κατηγοριών Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (ΠΕ), Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΤΕ), Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΔΕ) και Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης (ΥΕ) κατατάσσονται σε πέντε (5) συνολικά βαθμούς, ως εξής: Βαθμός Α', Βαθμός Β', Βαθμός Γ', Βαθμός Δ', Βαθμός Ε'. ...

Άρθρο 85: ... 11. Οι υπάλληλοι της Βουλής, με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου και πλήρη απασχόληση, κατατάσσονται σε βαθμούς, κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 37 (πρώην άρθρα 43/32) και 38 (πρώην άρθρα 44/33) του παρόντος Κανονισμού και της δυνάμει της παρ. 6 του άρθρου 38 (πρώην άρθρα 44/33) απόφασης του Προέδρου της Βουλής. Εξαιρούνται από την κατάταξη οι Επιστημονικοί Συνεργάτες και οι Ειδικοί Επιστημονικοί Συνεργάτες του Επιστημονικού Συμβουλίου και των Διευθύνσεων της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής, που διέπονται από τις ρυθμίσεις του Μέρους Α' (Κοινοβουλευτικό) του Κανονισμού της Βουλής και του Ειδικού Εσωτερικού Κανονισμού της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής. ...

Άρθρο 90: 1. Συνιστάται στη Βουλή πενταμελές Υπηρεσιακό Συμβούλιο, που είναι αρμόδιο για όλα τα θέματα των υπαλλήλων, μονίμων και με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου, της Βουλής, εκτός των προϊσταμένων Γενικών Διευθύνσεων. Το Συμβούλιο αποτελείται από:

α) τον Γενικό Γραμματέα της Βουλής, ως Πρόεδρο, με αναπληρωτή του τον Ειδικό Γραμματέα της Βουλής,

β) δύο (2) μόνιμους υπαλλήλους της Βουλής με βαθμό Α', που κατέχουν θέση προϊσταμένου Γενικής Διεύθυνσης και Διεύθυνσης, αντιστοίχως,

και γ) δύο (2) αιρετούς εκπροσώπους των εργαζομένων με βαθμό Α', με την επιφύλαξη των οριζόμενων στο άρθρο 82 (πρώην άρθρα 88/76) του παρόντος Κανονισμού. ...».

12. Στις διατάξεις των άρθρων 11, 160 και 162 του Κανονισμού της Βουλής Μέρος Α' (ΦΕΚ Α' /24.6.1987) όπως ισχύει, ορίζονται μεταξύ άλλων τα εξής:

Άρθρο 11: «Ο Πρόεδρος της Βουλής ασκεί τις αρμοδιότητες που του αναγνωρίζει το Σύνταγμα, ο Κανονισμός της Βουλής, οι νόμοι και γενικά κάθε αρμοδιότητα που πηγάζει από την αυτονομία της Βουλής. ...

4. Ο Πρόεδρος της Βουλής προϊστάται στις υπηρεσίες της Βουλής και συντονίζει την δραστηριότητά τους, προσλαμβάνει σύμφωνα με τις διατάξεις του οργανισμού της Βουλής «Κανονισμός της Βουλής, Μέρος Β' - Προσωπικό»

το προσωπικό της Βουλής εκδίδει όλες τις πράξεις που αφορούν την υπηρεσιακή κατάστασή του. ...

Άρθρο 160: 1. Συνιστάται επιστημονική υπηρεσία της Βουλής, που αποτελείται από: α) το Επιστημονικό συμβούλιο της Βουλής, β) την πρώτη διεύθυνση επιστημονικών μελετών, γ) τη δεύτερη διεύθυνση επιστημονικών μελετών και δ) τη διεύθυνση επιστημονικής εποπτείας.

2. Τα μέλη του Επιστημονικού Συμβουλίου και το λοιπό επιστημονικό προσωπικό της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής απολαύουν ανεξαρτησίας κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους και ενεργούν με αποκλειστικό γνώμονα τις γενικές αρχές και τους κανόνες της επιστήμης. ...

4. Οι αρμοδιότητες της διοικητικής διεύθυνσης της επιστημονικής υπηρεσίας ανήκουν στον Πρόεδρο της Βουλής, που μπορεί να τις εκχωρεί. ...

Άρθρο 162: ... 2. Οι προϊστάμενοι των διευθύνσεων και των οκτώ πρώτων τμημάτων της προηγούμενης παραγράφου, καθώς και οι επιστημονικοί συνεργάτες και οι ειδικοί επιστημονικοί συνεργάτες, που τα στελεχώνουν, διορίζονται ύστερα από προκήρυξη που αναφέρει τα απαιτούμενα προσόντα. ... Ο διορισμός γίνεται με απόφαση του Προέδρου της Βουλής. Η πρόβλεψη της περίπτωσης (ι) της παρ. 2 του άρθρου 2 του ν. 2530/1997, όπως τροποποιήθηκε, ισχύει, και για τα μέλη της διεύθυνσης επιστημονικών μελετών. ...».

13. Στις διατάξεις των άρθρων 7, 13, 14, 24, 25 και 27 του Ν. 2690/1999 (ΦΕΚ Α' 45) ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 7: «1. Τα διοικητικά όργανα, μονομελή ή συλλογικά, πρέπει να παρέχουν εγγυήσεις αμερόληπτης κρίσης κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους.

2. Τα μονομελή όργανα, καθώς και μέλη των συλλογικών οργάνων, οφείλουν να απέχουν από κάθε ενέργεια ή διαδικασία που συνιστά συμμετοχή σε λήψη απόφασης ή διατύπωση γνώμης ή πρότασης εφόσον: ... ή γ) έχουν ιδιαίτερο δεσμό ή ιδιόζουσα σχέση ή εχθρότητα με τους ενδιαφερομένους. ...

4. Αίτηση εξάρσεως μονομελούς οργάνου, ή μέλους συλλογικού οργάνου, μπορούν να υποβάλουν οι ενδιαφερόμενοι σε όλα τα στάδια της διαδικασίας. Η αίτηση υποβάλλεται στην προϊστάμενη αρχή, ή στον προεδρεύοντα του συλλογικού οργάνου, ...

5. Η εξάρση μπορεί να διατάσσεται και αυτεπαγγέλτως από την προϊσταμένη αρχή ή το συλλογικό όργανο. ...

Άρθρο 13: 1. Για τη νόμιμη συγκρότηση συλλογικού οργάνου απαιτείται ο ορισμός, με πράξη, όλων των μελών (τακτικών και αναπληρωματικών) που προβλέπει ο νόμος. ...

Άρθρο 14: 1. Το συλλογικό όργανο συνεδριάζει νομίμως όταν στη σύνθεσή του μετέχουν, ως τακτικά ή αναπληρωματικά μέλη, περισσότερα από τα μισά των διορισμένων τακτικών μελών (απαρτία). ...

2. Ο Πρόεδρος καθορίζει την ημέρα, την ώρα και τον τόπο των συνεδριάσεων και καλεί τα τακτικά και τα αναπληρωματικά μέλη να συμμετάσχουν. Η πρόσκληση η οποία περιλαμβάνει την ημερήσια διάταξη, γνωστοποιείται, από το γραμματέα, στα μέλη του συλλογικού οργάνου τουλάχιστον σαράντα οκτώ (48) ώρες πριν από τη συνεδρίαση, μπορεί δε να γίνει και με τηλεφώνημα, τηλεγράφημα, τηλεμοιτυπία ή άλλο πρόσφορο μέσο, εφόσον το γεγονός

τούτο αποδεικνύεται από σχετική σημείωση σε ειδικό βιβλίο, η οποία πρέπει να φέρει χρονολογία και την υπογραφή του προσώπου που έκανε την πρόσκληση. Η προθεσμία αυτή μπορεί, σε περίπτωση κατεπείγοντος, να συντμηθεί, η πρόσκληση όμως, τότε, πρέπει να είναι έγγραφη και να βεβαιώνονται σε αυτήν οι λόγοι που κατέστησαν τη σύντμηση αναγκαία . ...

11. Όταν ο νόμος προβλέπει δημόσια συνεδρίαση του συλλογικού οργάνου, ανακοινώνονται εγκαίρως, και πάντως τουλάχιστον σαράντα οκτώ (48) ώρες πριν από τη συνεδρίαση, ο τόπος και ο χρόνος της συνεδρίασης, με πρόσφορο τρόπο, ώστε να καθίσταται δυνατή η προσέλευση και η παρουσία των ενδιαφερομένων. Η τήρηση της δημοσιότητας πρέπει να βεβαιώνεται στο οικείο πρακτικό.

Άρθρο 24: 1. Αν από τις σχετικές διατάξεις δεν προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης της, κατά το επόμενο άρθρο, ειδικής διοικητικής, ή ενδικοφανούς, προσφυγής, ο ενδιαφερόμενος, για την αποκατάσταση υλικής ή ηθικής βλάβης των έννομων συμφερόντων του που προκαλείται από ατομική διοικητική πράξη μπορεί, για οποιονδήποτε λόγο, με αίτησή του, να ζητήσει, είτε από τη διοικητική αρχή η οποία εξέδωσε την πράξη, την ανάκληση ή την τροποποίησή της (αίτηση θεραπείας), είτε, από την αρχή η οποία προΐσταται εκείνης που εξέδωσε την πράξη, την ακύρωσή της (ιєραρχική προσφυγή).

2. Η διοικητική αρχή στην οποία υποβάλλεται η, κατά την προηγούμενη παράγραφο, αίτηση οφείλει να γνωστοποιήσει στον ενδιαφερόμενο την απόφασή της για την αίτηση αυτή το αργότερο μέσα σε τριάντα (30) ημέρες, εκτός αν από ειδικές διατάξεις προβλέπεται διαφορετική προθεσμία.

3. Αν αρμόδια για την ανάκληση ή τροποποίηση ή την ακύρωση είναι άλλη διοικητική αρχή, εκείνη στην οποία κατατέθηκε η αίτηση θεραπείας ή η ιєραρχική προσφυγή οφείλει να τη διαβιβάσει στην αρμόδια αρχή το αργότερο μέσα σε πέντε (5) ημέρες. Και στην περίπτωση αυτή, η γνωστοποίηση της απόφασης της αρμόδιας αρχής, στον ενδιαφερόμενο, πρέπει να γίνεται μέσα στην κατά την προηγούμενη παράγραφο προθεσμία.

4. Αν η πράξη ακυρωθεί, η υπόθεση επανέρχεται στην αρχή που εξέδωσε την πράξη, εκτός αν οι σχετικές διατάξεις προβλέπουν αρμοδιότητα της προϊσταμένης αρχής για την έκδοσή της.

Άρθρο 25: 1. Όπου προβλέπεται από ειδικές διατάξεις, ο ενδιαφερόμενος, για την αποκατάσταση υλικής ή ηθικής βλάβης των έννομων συμφερόντων του που προκαλείται από διοικητική πράξη, μπορεί, με προσφυγή του, η οποία ασκείται ενώπιον του προβλεπόμενου από τις διατάξεις αυτές διοικητικού οργάνου και μέσα στην οριζόμενη από τις ίδιες προθεσμία, να ζητήσει, κατά περίπτωση, την ακύρωση ή την τροποποίηση της πράξης.

2. Το διοικητικό όργανο, ανάλογα με την πρόβλεψη των σχετικών διατάξεων, είτε εξετάζει μόνο τη νομιμότητα της πράξης, οπότε και μπορεί να την ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει ή να απορρίψει την προσφυγή (ειδική διοικητική προσφυγή), είτε εξετάζει τόσο τη νομιμότητα της πράξης όσο και την ουσία της υπόθεσης, οπότε και μπορεί να ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει ή να τροποποιήσει την πράξη ή να απορρίψει την προσφυγή (ενδικοφανής προσφυγή). ...

3. Αν αρμόδιο να αποφανθεί για την ειδική διοικητική, ή την ενδικοφανή προσφυγή είναι άλλο διοικητικό όργανο, εκείνο στο οποίο αυτή κατατέθηκε

οφείλει να τη διαβιβάσει στο αρμόδιο όργανο το αργότερο μέσα σε πέντε (5) ημέρες. ...

Άρθρο 27: Αν δεν είναι δυνατή η άσκηση, σύμφωνα με τα άρθρα 24-26 διοικητικής προσφυγής, ο ενδιαφερόμενος, για την αποκατάσταση υλικής ή ηθικής βλάβης των έννομων συμφερόντων του που προκαλείται από ενέργεια ή παράλειψη ενέργειας διοικητικής αρχής, μπορεί, με αίτησή του προς την αρχή αυτή, να ζητήσει την επανόρθωση ή την ανατροπή της βλάβης. ...».

14. Στην υπ' αριθ. 3590/2862/4.8.1998 (ΦΕΚ Β' 857) απόφαση του Προέδρου της Βουλής «Διαδικασία και λοιπές προϋποθέσεις και λεπτομέρειες εκλογής των αιρετών εκπροσώπων των εργαζομένων της Βουλής των Ελλήνων στο Υπηρεσιακό Συμβούλιο για τους υπαλλήλους της Βουλής των Ελλήνων», όπως ισχύει, ορίζονται τα εξής:

Άρθρο Μόνον: «1. Τις διατάξεις της 8703/16.9.88 απόφασης του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 876/Β'), όπως ισχύει, για τον τρόπο, τη διαδικασία και τις προϋποθέσεις εκλογής των εκπροσώπων των υπαλλήλων στα Υπηρεσιακά Συμβούλια του μονίμου προσωπικού των δημοσίων υπηρεσιών και των Ν.Π.Δ.Δ. εφαρμόζονται και για τους αιρετούς εκπροσώπους των εργαζομένων του Υπηρεσιακού Συμβουλίου του άρθρου 84 του Κανονισμού της Βουλής (Μέρος Β', ΦΕΚ 51/Α/10.4.97) με την επιφύλαξη των οριζόμενων στις επόμενες παραγράφους.

2. Προκειμένου περί συνδυασμού υποψηφίων δεν ορίζεται εκπρόσωπος του συνδυασμού. ...

4. Η εφορευτική επιτροπή αποτελείται από 5 μέλη που ορίζονται με ισάριθμους αναπληρωτές τους. Στην εφορευτική επιτροπή συμμετέχει ως παρατηρητής χωρίς δικαίωμα ψήφου και ένα μέλος του Δ.Σ. του μεγαλύτερου συλλόγου των υπαλλήλων της Βουλής που υποδεικνύεται από το Δ.Σ. με τον αναπληρωτή του. Η ιδιότητα του υποψηφίου «και του προσωπικού που υπηρετεί στο Τμήμα Προσωπικού της Δ/σης Ανθρώπινου Δυναμικού» αποτελεί ασυμβίβαστο με την ιδιότητα του μέλους της εφορευτικής επιτροπής. Το ασυμβίβαστο αυτό δεν ισχύει για το υποδεικνυόμενο μέλος του Δ.Σ. του Συλλόγου. ...

6. Το δικαίωμα του εκλέγεσθαι δεν έχουν και οι υπάλληλοι με σχέση εργασίας Ιδιωτικού Δικαίου «ορισμένου χρόνου», «καθώς και οι Ειδικοί Φρουροί της Υπηρεσίας Γραφείων Βουλευτών». Ομοίως οι υπάλληλοι αυτοί δεν μπορεί να είναι και μέλη της εφορευτικής επιτροπής. «Το δικαίωμα του εκλέγειν έχουν όλοι οι μόνιμοι υπάλληλοι της Βουλής και οι υπάλληλοι με σχέση εργασίας Ιδιωτικού Δικαίου αορίστου χρόνου. Δεν έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν οι υπάλληλοι με σχέση εργασίας Ιδιωτικού Δικαίου ορισμένου χρόνου, καθώς και οι Ειδικοί Φρουροί της Υπηρεσίας Γραφείων Βουλευτών. ...

9. Αρμόδια για τη διαδικασία είναι η Δ/ση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμορφώσεως της Βουλής, στον προϊστάμενο της οποίας μεταβιβάζεται η εξουσία υπογραφής κάθε απαιτούμενου εγγράφου, πλην της προκήρυξης των εκλογών.

10. Η εφορευτική επιτροπή μεριμνά για την προετοιμασία του καταστήματος ψηφοφορίας, του εφοδιασμού του με τα αναγκαία εκλογικά είδη, όπως κάλπες, ειδικά διαχωριστικά κ.λπ. και γενικότερα για την ορθή και απρόσκοπτη διεξαγωγή της ψηφοφορίας...».

15. Στις διατάξεις των άρθρων 2, 3, 4, 5 και 8 της Α.Π. ΔΙΚ ΠΡ/Φ.80/30/8703/16-19.9.1988 απόφασης του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης, «Τρόπος, διαδικασία και προϋποθέσεις εκλογής των εκπροσώπων των υπαλλήλων στα υπηρεσιακά συμβούλια των δημοσίων υπηρεσιών και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου» (ΦΕΚ Β' 684, 876), όπως ισχύει, ορίζονται:

Άρθρο 2: «1. Δικαίωμα να εκλέγουν έχουν οι υπάλληλοι όλων των κλάδων προσωπικού που υπάγονται στην αρμοδιότητα του υπηρεσιακού συμβουλίου. ...

2. Δικαίωμα να εκλέγονται έχουν οι υπάλληλοι της παρ. 1 του άρθρου αυτού εκτός αυτών που τελούν σε κατάσταση αυτοδίκαιης αργίας. ...

3. Το δικαίωμα να εκλέγουν έχουν μόνο όσοι είναι γραμμένοι στον πίνακα εκλογέων του οικείου υπηρεσιακού συμβουλίου.

4. Η άσκηση του εκλογικού δικαιώματος είναι υποχρεωτική.

Άρθρο 3: 1. Μέχρι τις 30 Ιουνίου κάθε δεύτερου έτους συντάσσονται από την κεντρική υπηρεσία (Διεύθυνση Διοικητικού ή Προσωπικού) κάθε υπουργείου ή Ν.Π.Δ.Δ. ξεχωριστοί πίνακες εκλογέων για κάθε υπηρεσιακό συμβούλιο που λειτουργεί στο χώρο του υπουργείου ή του Ν.Π.Δ.Δ.. ...

Άρθρο 4: 1. Κάθε εκλογέας έχει δικαίωμα να συμμετέχει ως υποψήφιος στις εκλογές είτε ως μεμονωμένος είτε κατά συνδυασμούς υποψηφίων. Συνδυασμός θεωρείται η κοινή συμμετοχή στις εκλογές τεσσάρων τουλάχιστον υποψηφίων στο ίδιο ψηφοδέλτιο. ...

Άρθρο 5: 1. Μέχρι 11 Ιουλίου του έτους της εκλογής συντάσσονται από τις αρμόδιες υπηρεσίες της παρ. 1 του άρθρου 3 αλφαριθμητικοί πίνακες υποψηφίων εκπροσώπων στα υπηρεσιακά συμβούλια, στους οποίους περιλαμβάνονται όσοι υπέβαλαν υποψηφιότητα είτε ως μεμονωμένοι είτε κατά συνδυασμούς, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 4 της παρούσας απόφασης, αφού ελεγχθούν η έγκαιρη και έγκυρη κατάρτιση κάθε συνδυασμού καθώς και οι προϋποθέσεις εκλογιμότητας καθενός από τους υποψηφίους κάθε συνδυασμού. Δίπλα στο ονοματεπώνυμο των υποψηφίων των συνδυασμών γίνεται μνεία της ονομασίας του συνδυασμού στον οποίο μετέχουν. ...

3. Μέσα σε αποκλειστική προθεσμία πέντε ημερών από την τοιχοκόλληση των πινάκων υποψηφίων καθένας που είναι γραμμένος στον πίνακα εκλογέων μπορεί να υποβάλλει στην αρμόδια υπηρεσία της παρ. 1 του άρθρου 3 ένσταση για διαγραφή κάποιου από τον πίνακα υποψηφίων, εφόσον υπόκειται σε στέρηση του δικαιώματος του εκλέγεσθαι σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 2. Η ένσταση παραδίδεται ή αποστέλλεται τηλεγραφικά.

4. Η εξέταση των ενστάσεων γίνεται από την εφορευτική επιτροπή μέσα σε τρεις εργάσιμες ημέρες από τότε που τις παρέλαβε. ...

5. Ο οριστικός πίνακας των υποψηφίων καταρτίζεται από την αρμόδια υπηρεσία, εφόσον δεν υποβληθούν ενστάσεις ή από την εφορευτική επιτροπή μετά την εξέταση των ενστάσεων μέχρι 11 Σεπτεμβρίου. Η εφορευτική επιτροπή αποστέλλει τον οριστικό πίνακα στην αρμόδια υπηρεσία η οποία τον ανακοινώνει κατά τα οριζόμενα στην παρ. 2 του παρόντος άρθρου...

Άρθρο 8: 1. Η ψηφοφορία γίνεται ενώπιον εφορευτικής επιτροπής.

2. Σε κάθε κατάσταση ψηφοφορίας ορίζεται τριμελής εφορευτική επιτροπή που αποτελείται από τρεις υπαλλήλους με ισάριθμους αναπληρωτές τους.

Πρόεδρος της εφορευτικής επιτροπής ορίζεται ο υπάλληλος που έχει τον ανώτερο βαθμό. Μεταξύ ισοβάθμων ο πρόεδρος ορίζεται με κλήρωση μεταξύ τους ενώπιον της εφορευτικής επιτροπής. ...

3. Τα τακτικά και αναπληρωματικά μέλη των εφορευτικών επιτροπών κληρώνονται μέχρι την 1^η Σεπτεμβρίου από τους γραμμένους στον οριστικό πίνακα εκλογέων για κάθε υπηρεσιακό συμβούλιο, που υπηρετούν στον νομό που βρίσκεται η έδρα του υπηρεσιακού συμβουλίου για το οποίο γίνεται η εκλογή, με εξαίρεση τους υπαλλήλους της κατηγορίας ΥΕ, εφόσον ο αριθμός των υπαλλήλων των άλλων κατηγοριών επαρκεί για τη συγκρότηση των εφορευτικών επιτροπών. Η κλήρωση είναι δημόσια, γίνεται από τον προϊστάμενο της αρμόδιας υπηρεσίας της παρ. 1 του άρθρου 3 ενώπιον δύο τουλάχιστον προϊσταμένων διευθύνσεων ή τμημάτων και αν αυτοί δεν υπάρχουν, ενώπιον δύο υπαλλήλων, καθώς και με την παρουσία ενός εκπροσώπου από κάθε συνδικαλιστική οργάνωση, μέλη της οποίας υπάγονται στην αρμοδιότητα του συγκεκριμένου υπηρεσιακού συμβουλίου. ... Για τις ενέργειες της κλήρωσης συντάσσεται πρακτικό.

6. Η άσκηση των καθηκόντων των μελών των εφορευτικών επιτροπών είναι υποχρεωτική. Απαλλαγή από τα καθήκοντά τους είναι δυνατή μόνο λόγω σοβαρού κωλύματος. Αν τα μέλη της εφορευτικής επιτροπής δεν προσέλθουν για να εκπληρώσουν τα καθήκοντά τους για τον παραπάνω λόγο, αναπληρώνονται από τα αναπληρωματικά μέλη. ...

7. Η εφορευτική επιτροπή διευθύνει την εκλογή και τηρεί βιβλίο πρακτικών και πρωτόκολλο ψηφοφορίας. Ο Πρόεδρος της επιτροπής αναθέτει σε ένα από τα μέλη της καθήκοντα γραμματέα για τη σύνταξη των πρακτικών. ...

9. Η εφορευτική επιτροπή αποφασίζει κατά πλειοψηφία.

10. Η εφορευτική επιτροπή χρησιμοποιεί τη σφραγίδα της υπηρεσίας, στην οποία ανήκει το υπηρεσιακό συμβούλιο. Ο γραμματέας της επιτροπής μετά το τέλος της ψηφοφορίας παραδίδει τη σφραγίδα στην υπηρεσία. ...».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

16. Σύμφωνα με σειρά διατάξεων του ισχύοντος Συντάγματος και κυρίως των άρθρων 26, 65 και 110 η Βουλή των Ελλήνων αποτελεί άμεσο, αυτόνομο όργανο του Κράτους με αρμοδιότητες που καθορίζονται απ'ευθείας από το Σύνταγμα, αναφέρονται σε όλους τους τομείς δράσης του Κράτους και συνίστανται κυρίως στην άσκηση νομοθετικού έργου (σύμπραξη στην θέσπιση αλλά και αυτοτελής θέσπιση κανόνων δικαίου), στην άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου και κατ' εξαίρεση στην άσκηση διοικητικού ή δικαστικού έργου.

17. Ο Κανονισμός της Βουλής, με τον οποίο συμπληρώνονται οι συνταγματικές διατάξεις για την οργάνωση και λειτουργία της Βουλής, είναι ιδιότυπος νόμος, που ψηφίζεται από μόνη την Βουλή και τίθεται σε εφαρμογή με μονομερή πράξη αυτής, δηλαδή με δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ύστερα από παραγγελία του Προέδρου της Βουλής. Η ρύθμιση των σχετικών θεμάτων από τον Κανονισμό μπορεί να γίνει με απευθείας ρύθμιση, καθώς και με παραπομπή σε άλλες διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας. Έτσι, οι τελευταίες αυτές διατάξεις έχουν εφαρμογή επί του προσωπικού της Βουλής, μόνο και εφόσον ο Κανονισμός το ορίζει. Ρύθμιση ζητημάτων

από τον τυπικό νόμο, που ανήκουν στην αρμοδιότητα του Κανονισμού και αντιστρόφως, δεν συνάδει προς το Σύνταγμα. (σχετικώς με τον Κανονισμό της Βουλής βλ., ενδεικτικώς, κατά χρονολογική σειρά έκδοσης του έργου, Π. Παραρά, Σύνταγμα 1975 – Corpus II, άρθρο 65 1985, σελ. 198, τ. Α', Β. Βολουδάκη, Ο Κ.τ.Β. του 1987 Εισαγωγή – Οργανωτικό Μέρος, 1987, Κ. Μαυριά, Συνταγματικό Δίκαιο, 2005, τέταρτη Έκδοση επαυξημένη, σελ. 269 επ., Φ. Σπυρόπουλο, Εισαγωγή στο Συνταγματικό Δίκαιο, 2006, σελ. 105, Αντ. Παντελή, Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, 2007, σελ. 335, Ε. Βενιζέλο, Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου, 2008, σελ. 183, Α. Ράικο, Συνταγματικό Δίκαιο τευχ. Α', 2009, σελ. 212, και Σ.τ.Ε. Ολ. 983/2012, Ελ. Συν. 820/2010, Σ.τ.Ε. 3705/2008 (NOMOS), Ν.Σ.Κ. Γνωμ. 521/2012, 21/2009, 424/2005, 562/2012, 157/2013 (ATOM) (NOMOS) κ.ά.).

18. Περαιτέρω, μέσα στα πλαίσια της συνταγματικά κατοχυρωμένης αυτονομίας της Βουλής των Ελλήνων, οι διατάξεις του άρθρου 65 του ισχύοντος Συντάγματος (παρ. 4 και 5) διαγράφουν το θεσμικό ρόλο του Προέδρου της Βουλής των Ελλήνων, ο οποίος και εξειδικεύεται με τις διατάξεις του άρθρου 11 του Κανονισμού της Βουλής (Α' Μέρος) και το άρθρο 1 του Κανονισμού της Βουλής (Β' Μέρος), οι οποίοι μάλιστα προσθέτουν στο πεδίο των αρμοδιοτήτων αυτών και τις αρμοδιότητες, που του αναγνωρίζουν οι νόμοι και γενικά κάθε αρμοδιότητα, που πηγάζει από την αυτονομία της Βουλής, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η αναμφισβήτητη αρμοδιότητά του να προσλαμβάνει το προσωπικό της Βουλής και να εκδίδει όλες τις πράξεις, που αφορούν την υπηρεσιακή κατάσταση αυτού, (βλ. Α. Γ. Ράικου όπου παραπάνω σελ. 108 επ., και Κ. Γ. Μαυριά «Συνταγματικό Δίκαιο» Έκδ. 2005, σελ. 709, Γνωμ. Ν.Σ.Κ. 563/2012).

19. Από τις ίδιες ως άνω διατάξεις του Συντάγματος προκύπτει ότι η Βουλή των Ελλήνων, ως άμεσο και αυτόνομο όργανο του Κράτους, το οποίο κατ' εξαίρεση ασκεί διοικητικές αρμοδιότητες (ψήφιση προϋπολογισμού) ή δικαστικές (ποινική δίωξη κατά Υπουργών, Προέδρου Δημοκρατίας κ.λπ.), δεν συνιστά δημόσια υπηρεσία ή διοικητική αρχή με αρμοδιότητα διεκπεραιώσεως ατομικών υποθέσεων ή παροχής πληροφοριών εγγράφων κ.ά., τουλάχιστον κατά το μέρος, που ασκεί τις παραπάνω αμιγώς κοινοβουλευτικές της αρμοδιότητες (βλ. Σ.τ.Ε. 213/2002, 1574/1977, (NOMOS), Γνωμ. Ν.Σ.Κ. 253/2015 και υπ' αριθμ. 20/ 23.05.2005, 22/21.12.2011 πρακτικά της Επιτροπής «ΠΕΡΙ ΕΛΕΓΧΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ» άρθρου δευτέρου παρ. 2β του ν. 2690/1999). Ενόψει των ανωτέρω οι διατάξεις του ν. 2690/1999 (Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας) εφαρμόζονται επί της Βουλής μόνο κατά το μέρος που λειτουργεί ως δημόσια αρχή.

20. Οι προαναφερόμενες διατάξεις (άρθρα 37 και 38) του Κανονισμού της Βουλής (Μέρος Β') καθορίζουν, σύμφωνα με την συνταγματική πρόβλεψη, τις κατηγορίες και την βαθμολογική κατάταξη των υπαλλήλων της Βουλής, κατ' ανάλογη εφαρμογή διατάξεων του δικαίου, που εφαρμόζεται στους αντίστοιχους υπαλλήλους του υπολοίπου δημοσίου, λαμβάνοντας πάντοτε υπόψη την ιδιαιτερότητα και τις ανάγκες της Βουλής, ως αυτόνομου νομοθετικού οργάνου του Κράτους, με τις πολύπλοκες

και ιδιαίτερα ευαίσθητες αρμοδιότητές της, και την συνακόλουθη απαίτηση για την στελέχωσή της από αντιστοίχων προσόντων, ευελιξίας και αυξημένων υποχρεώσεων προσωπικό.

21. Με αυτές ο Κανονισμός όρισε ότι οι μόνιμοι υπάλληλοι της Βουλής κατατάσσονται στους βαθμούς Α, Β, Γ, Δ και Ε. Με ρητή επίσης διάταξη (άρθρο 85 παρ. 4), στους ίδιους βαθμούς και κατ' ανάλογη εφαρμογή κατατάσσονται και οι υπάλληλοι της Βουλής με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου. Οι πρόσφατες αυτές διατάξεις (ΦΕΚ Α/122/30.6.2016) εξειδικεύθηκαν με την από 18.8.2016 απόφαση του Προέδρου της Βουλής (ΦΕΚ Β' 2693) και η ρυθμιζόμενη με αυτές κατάταξη ολοκληρώνεται με την έκδοση σχετικής διαπιστωτικής πράξης του Προϊστάμενου της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικού και Διοικητικής Υποστήριξης. Αντίθετα, με την ίδια διάταξη εξαιρούνται της προαναφερόμενης κατάταξης οι Επιστημονικοί Συνεργάτες και οι Ειδικοί Επιστημονικοί Συνεργάτες του Επιστημονικού Συμβουλίου και των Διευθύνσεων της Επιστημονικής Υπηρεσίας, για τους οποίους για μία ακόμη φορά (εκτός από το άρθρο 6 του ίδιου Κανονισμού) επαναλαμβάνει ότι το προσωπικό αυτό διέπεται από ειδικότερες ρυθμίσεις.

22. Οι επιστημονικοί συνεργάτες και οι ειδικοί επιστημονικοί συνεργάτες της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής αποτελούν μαζί με τα μέλη του Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής ιδιαίτερη κατηγορία προσωπικού της Βουλής, αυξημένων προσόντων, που διορίζονται απ' ευθείας με την ιδιότητά τους αυτή απολαύουν ανεξαρτησίας και κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους ενεργούν με αποκλειστικό γνώμονα τις γενικές αρχές και του κανόνες της επιστήμης, (βλ. από 21.11.2016 πρακτικό συνεδρίασης της Ολομέλειας του Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής, Αθ. Ράικου ό.π. σελ. 672). Κατά τις σαφείς προβλέψεις των προαναφερομένων διατάξεων, τόσο του Κανονισμού Α' όσο και του Κανονισμού Β', η λειτουργία της Επιστημονικής Υπηρεσίας, η πρόσληψη του προσωπικού της, τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες αυτού διέπεται από τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας, όπου και προβλέπεται ότι η τοποθέτηση προϊσταμένων (προαγωγή) και η κατανομή και ανακατανομή του προσωπικού αυτού γίνεται με απόφαση Προέδρου μετά από πρόταση, εισήγηση κ.λπ. του Προέδρου του Επιστημονικού Συμβουλίου.

23. Στην συνέχεια, ο Κανονισμός με τις διατάξεις του άρθρου 90 συνιστά στην Βουλή Υπηρεσιακό Συμβούλιο, που είναι αρμόδιο, σύμφωνα και με τις διατάξεις του ισχύοντος Συντάγματος, για όλα τα θέματα των υπαλλήλων μονίμων και με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου, διαλαμβάνοντας ότι της γενικής αυτής αρμοδιότητάς του, εξαιρούνται μόνο οι προϊστάμενοι των Γενικών Διευθύνσεων. Με την παραπάνω πολύ πρόσφατη τροποποίηση του Κανονισμού ορίζεται ότι οι υπάλληλοι της Βουλής, μέλη του Υ. Σ. (αιρετοί ή μη) φέρουν βαθμό Α'. Ταυτόχρονα, με μεταβατική διάταξη ορίζεται η διατήρηση του υπάρχοντος Υ. Σ. και ο χρόνος διεξαγωγής των εκλογών για την ανάδειξη των προβλεπομένων αιρετών εκπροσώπων. Ο σκοπός της απαίτησης του Κανονισμού οι αιρετοί εκπρόσωποι των εργαζομένων να φέρουν τον βαθμό Α' είναι προφανής (οι ανώτεροι και εμπειρότεροι υπάλληλοι του πολυπληθέστερου και συνήθους προσωπικού της Βουλής, που ανελίσσονται βάσει των διατάξεων του Κανονισμού, να συμμετέχουν στη λήψη των σοβαρών αποφάσεων, που επιλαμβάνεται το Υ. Σ.).

24. Ασκώντας δε, την προαναφερόμενη αρμοδιότητά του να προΐσταται και συντονίζει την δραστηριότητα των υπηρεσιών της Βουλής ο Πρόεδρος με την υπ' αριθ. 3590/1998 απόφασή του παρέπεμψε στις διατάξεις της υπ' αριθ. 8703/1988 απόφασης του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης και όρισε, ότι ο τρόπος, η διαδικασία και οι προϋποθέσεις εκλογής των εκπροσώπων των υπαλλήλων στα Υ. Σ. του μονίμου προσωπικού των δημοσίων υπηρεσιών και των Ν.Π.Δ.Δ. εφαρμόζονται και για τους αιρετούς εκπροσώπους του Υ. Σ. του άρθρου (νυν) 90 του Κανονισμού της Βουλής, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά στην απόφασή του αυτή.

25. Στη διάταξη της παρ. 4 της ίδιας απόφασης του Προέδρου της Βουλής, ορίζεται σε διαφοροποίηση από τους ορισμούς της υπ' αριθ. 8703/1988 απόφασης του Υπουργού Προεδρίας, ότι η εφορευτική επιτροπή αποτελείται από πέντε (5) μέλη, που ορίζονται με ισάριθμους αναπληρωτές τους και ότι στην εφορευτική επιτροπή συμμετέχει ως παρατηρητής χωρίς δικαίωμα ψήφου και ένα μέλος του Δ. Σ. του μεγαλύτερου συλλόγου των υπαλλήλων της Βουλής, που υποδεικνύεται από το Δ. Σ. με τον αναπληρωτή του. Συνεχίζοντας η ίδια απόφαση, εκδηλώνοντας την βούλησή της να εξοπλίσει με επιπλέον αμεροληψία την εφορευτική επιτροπή, ορίζει ότι δεν μπορεί να είναι μέλος αυτής υποψήφιος και το προσωπικό, που υπηρετεί στο Τμήμα Προσωπικού της Διεύθυνσης Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης, η οποία και με σαφή διάταξη της ίδιας απόφασης είναι αρμόδια για την όλη διαδικασία. Το ασυμβίβαστο όμως αυτό δεν ισχύει για τον παρατηρητή, προσδίδοντας στην παρουσία αυτού ιδιαίτερη σημασία (αφού αναφέρεται σε αυτόν δύο φορές σε μία παράγραφο).

26. Σύμφωνα με τις διατάξεις της υπ' αριθ. 8703/1988 απόφασης του Υπουργού Προεδρίας τα μέλη της εφορευτικής επιτροπής προκύπτουν με δημόσια κλήρωση, περί της οποίας συντάσσεται πρακτικό, η άσκηση των καθηκόντων των μελών της είναι υποχρεωτική και η εφορευτική επιτροπή διευθύνει την εκλογή και τηρεί βιβλίο πρακτικών και πρωτόκολλο ψηφοφορίας, αποφασίζει κατά πλειοψηφία, χρησιμοποιεί δε την σφραγίδα της υπηρεσίας. Επί πλέον, η εφορευτική επιτροπή εξετάζει τις ενστάσεις και σε περίπτωση αποδοχής ένστασης κατά πίνακα υποψηφίων καταρτίζει τον οριστικό πίνακα των υποψηφίων. Οι αρμοδιότητες αυτές (θέσπιση κανόνων δικαίου μονομερώς, Επ. Π. Σπηλιωτόπουλου – «Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου» Έκδ. 12^η σελ. 121 επ.), προσδίδουν στην εφορευτική επιτροπή υφή διοικητικού οργάνου και συνεπώς επ' αυτής εκτός από τις παραπάνω διατάξεις των αποφάσεων του Προέδρου της Βουλής και του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης, συμπληρωματικώς εφαρμόζονται και οι διατάξεις των άρθρων 13 επ. του ν. 2690/ 1999 (Ι. Κατρά «Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας», Έκδ. 2015, σελ. 233, Σ.τ.Ε. 3355/2015, Γνωμ. Ν.Σ.Κ. 113/2016 (NOMOS)).

27. Κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου για τη νόμιμη συγκρότηση και λειτουργία των συλλογικών οργάνων θα πρέπει να έχει εκδοθεί η πράξη διορισμού όλων των μελών (Δ. Σολδάτου «Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας» Έκδ. 2000, σελ. 126 επ., Ι. Κατρά ό.π.). Κατά γενική επίσης αρχή του διοικητικού δικαίου η νομιμότητα της συγκρότησης και σύνθεσης του συλλογικού οργάνου ερευνώνται κατά το χρόνο λήψης της συγκεκριμένης απόφασης (Σ.τ.Ε. 2483/1997). Εφόσον το συλλογικό όργανο δεν συγκροτήθηκε

νόμιμα υπάρχει παραβίαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, που καθιστά μη νόμιμη την απόφαση, που εκδόθηκε και ως εκ τούτου άκυρη (βλ. Δ. Σολδάτου, ό.π., σελ. 127, Ι. Κατρά ό.π. σελ. 237). Οι διοικητικές πράξεις, με τις οποίες συγκροτούνται συλλογικά όργανα της διοίκησης, δηλαδή οι πράξεις με τις οποίες καθορίζονται τα συγκεκριμένα φυσικά πρόσωπα, τα οποία θα απαρτίσουν το όργανο, επειδή έχει τα προσόντα ή την ιδιότητα, που απαιτεί ο νόμος, είναι πράξεις ατομικές (Ι. Κατρά ό.π. σελ. 239, Σ.τ.Ε. 1467/2015, Σ.τ.Ε. 2938/2012, 662/2011, 841-846/1983 (NOMOS) κ.ά.).

28. Όπως γίνεται δεκτό η εκλογή αιρετών μελών υπηρεσιακού συμβουλίου αποτελεί σύνθετη διοικητική ενέργεια, που εκδηλώνεται με διαδοχικές εκτελεστές πράξεις από την προκήρυξη των εκλογών έως την ανακήρυξη των μελών των υπηρεσιακών συμβουλίων, οι οποίες εκδίδονται στο πλαίσιο της ίδιας νομοθεσίας (βλ. Σ.τ.Ε. 3539/2003, 2359/2008 (NOMOS)).

29. Εν προκειμένω, για την έκδοση όλων των πράξεων της διαδικασίας εκτός από την πράξη της προκήρυξης των εκλογών, επομένως και για την πράξη συγκρότησης της εφορευτικής επιτροπής, αρμόδια είναι η Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης, η οποία και ασκώντας την αρμοδιότητά της αυτή, όφειλε να συμπεριλάβει στην από 12.12.2016 ανακοίνωση - ατομική διοικητική πράξη συγκρότησης της εφορευτικής επιτροπής και τον παρατηρητή, που απαιτεί με σαφήνεια να συμμετέχει η απόφαση του Προέδρου, που είναι η πρωταρχικώς εφαρμοζόμενη εν προκειμένω, ή τουλάχιστον να εκδώσει ταυτόχρονα αυτοτελή, ατομική διοικητική πράξη για τον ορισμό του επίμαχου παρατηρητή, με τον αναπληρωτή του, αφού προκαλέσει έγκαιρα και λάβει τα υποδεικνυόμενα από το Δ.Σ. του Σ.Υ.Β. πρόσωπα.

30. Συνεπώς, υπό το διδόμενο πραγματικό, η συγκρότηση της εφορευτικής επιτροπής είναι μη νόμιμη και οποιαδήποτε απόφαση της μη νομίμως συγκροτημένης επιτροπής, όπως και η εξέταση και αποδοχή της 18290/25.11.2016 ένστασης και η σύνταξη πίνακα υποψηφίων, είναι άκυρη.

31. Αναφορικά με την νομιμότητα της σύνθεσης, με την έννοια της συμμετοχής των τακτικών ή αναπληρωματικών μελών σε συγκεκριμένη συνεδρίαση του συλλογικού οργάνου, κυρίαρχη θέση κατέχει η νομιμότητα της πρόσκλησης, που συντάσσεται από τον πρόεδρο και γνωστοποιείται εγγράφως ή με οποιοδήποτε πρόσφορο τρόπο από τον γραμματέα στα μέλη του συλλογικού οργάνου, αλλά και σε οποιοδήποτε τρίτο ενδιαφερόμενο, εφόσον δε η συνεδρίαση είναι δημόσια κατά κανόνα τουλάχιστον 48 ώρες πριν από τη Συνεδρίαση, εκτός από τις αναφερόμενες από τον νόμο περιπτώσεις συντμήσεως της πιο πάνω προθεσμίας. Η έγγραφη πρόσκληση πρέπει να αποδεικνύεται με σχετικά στοιχεία προγενέστερα της συνεδρίασης και μπορεί να γίνεται είτε με κοινοποίηση, με απόδειξη παραλαβής αντιγράφου της ημερήσιας διάταξης, είτε με τηλεφώνημα, τηλεγράφημα, τηλεομοιοτυπία ή πρόσφορο μέσο, εφόσον το γεγονός τούτο αποδεικνύεται από σχετική σημείωση σε ειδικό βιβλίο, η οποία φέρει χρονολογία και την υπογραφή, του προσώπου, που έκανε την πρόσκληση (Σ.τ.Ε. 1844/2015 (NOMOS)).

Η έλλειψη νομίμου προσκλήσεως καθώς και νομίμου κλητεύσεως, προσώπων που σύμφωνα με τις εφαρμοζόμενες διατάξεις συμμετέχουν χωρίς δικαίωμα ψήφου ως παρατηρητές κ.λπ., καθιστά την συνεδρίαση μη νόμιμη, και οι αποφάσεις που λαμβάνονται κατ' αυτήν είναι άκυρες (Σ.τ.Ε. 2948/2015,

417, 1195/2012, 3007, 1147/2010, 447/2009, (NOMOS), Ι. Κατρά ό.π. σελ. 260).

32. Συνεπώς και στη τυχόν περίπτωση, που ήθελε γίνει δεκτό ότι, η συγκρότηση της εφορευτικής επιτροπής είναι νόμιμη, από το γεγονός ότι ο επίμαχος παρατηρητής στερούμενος ψήφου, δεν αποτελεί μέλος του οργάνου, η παρουσία του είναι απαραίτητη κατά τη συνεδρίαση του οργάνου, όπου ως παρατηρητής, προτεινόμενος από το συνδικαλιστικό φορέα, θα είχε τη δυνατότητα να εκφέρει γνώμη επί των συζητούμενων θεμάτων, υπερασπιζόμενος σε κάθε περίπτωση τα συμφέροντα των εργαζομένων της Βουλής και συνεπώς η εφορευτική επιτροπή, όφειλε έγκαιρα να προκαλέσει τον ορισμό αυτού και μόνο από τον ορισμό αυτό, έτρεχαν οι σε βάρος της εφορευτικής επιτροπής προθεσμίες (για την εξέταση της ένστασης). Η μη αναφορά δε του όρου τακτικού και αναπληρωματικού μέλους στην υπ' αριθ. 143/16.12.2016 επιστολή του Δ. Σ. του Σ.Υ.Β. δεν καθιστά άνευ ετέρου μη νόμιμη την πρόταση, θέμα επί του οποίου έπρεπε να αποφασίσει η εφορευτική επιτροπή συντασσόμενου περί τούτου πρακτικού (Δ. Σολδάτου ό.π. παρβ. Σ.τ.Ε. 3756/2010 (NOMOS)), γεγονός το οποίο δεν φαίνεται να έγινε, σύμφωνα πάντα με τα συνημμένα στο υπ' αριθ. 467/17.1.2017 έγγραφο της Εφορευτικής Επιτροπής σχετικά.

33. Σε κάθε περίπτωση, η Εφορευτική Επιτροπή εγκαίρως και αποδεδειγμένως, σύμφωνα με τους ορισμούς του νόμου (προ 48 ωρών κατ' άρθρο 14 παρ. 11 του ν. 2690/1999), έπρεπε να ειδοποιήσει τα ορισθέντα μέλη ή τον Σ.Υ.Β. για όλες τις συνεδριάσεις της (14.12.2016, 15.12.2016) και την συνεδρίασή της στις 17.12.2016. Η ειδοποίηση αυτή έπρεπε να είναι προηγούμενη των συνεδριάσεων και να προκύπτει κατά τρόπο αναμφισβήτητο. Σε αντίθετη περίπτωση, οι συνεδριάσεις είναι μη νόμιμες και οι αποφάσεις, που λήφθηκαν κατ' αυτές (εξέταση και αποδοχή της υπ' αριθ. 18290/25.11.2016 ένστασης του Ι. Σ. - σύνταξη πίνακα υποψηφίων), είναι άκυρες.

34. Στα πλαίσια της νομιμότητας της σύνθεσης, τα πρόσωπα, που αποτελούν τα διοικητικά όργανα, μονομελή ή συλλογικά, πρέπει να παρέχουν εγγυήσεις για αμερόληπτη κρίση, η οποία αποτελεί ειδική έκφραση της συνταγματικώς κατοχυρωμένης γενικής αρχής του Κράτους Δικαίου [Σ.τ.Ε. 2243-44/2011 (NOMOS)], ώστε να δημιουργείται στον διοικούμενο η πεποίθηση, του αδιάβλητου της πράξης, που εκδίδουν. Για τον λόγο αυτό προβλέπονται κωλύματα συμμετοχής, που στηρίζονται σε προσωπικό συμφέρον και προσωπικές σχέσεις.

35. Στην προαναφερόμενη απόφαση του Προέδρου της Βουλής προβλέπεται σαφής διάταξη, ότι δεν επιτρέπεται να είναι μέλος της εφορευτικής επιτροπής (ασυμβίβαστο) σε υποψήφιο στις διενεργούμενες εκλογές και στους υπαλλήλους του Τμήματος Προσωπικού, δεδομένης της αρμοδιότητας του προσωπικού αυτού για την όλη διαδικασία. Ο υποψήφιος είναι, το πρόσωπο που μετά από δήλωση και την εφαρμογή των οικείων διατάξεων συμπεριλήφθηκε στον πίνακα υποψηφίων και όχι το πρόσωπο που απλώς υπέβαλε δήλωση, την οποία και ελευθέρως απέσυρε – ανακάλεσε.

36. Περαιτέρω, με τις διατάξεις του άρθρου 7 περ. γ' του ν. 2690/1999 και την διαμορφωμένη πλούσια νομολογία των Δικαστηρίων επί του θέματος, τα μέλη των συλλογικών οργάνων πρέπει να απέχουν εκτός των άλλων στην περίπτωση του ιδιαίτερου δεσμού ή ιδιάζουσας σχέσης ή εχθρότητας με

τους ενδιαφερόμενους καθώς και στις περιπτώσεις, που δημιουργείται εύλογα η υπόνοια ότι το διοικητικό όργανο έχει σχηματισμένη γνώμη. Σύμφωνα με τις πρόσφατες αποφάσεις (Σ.τ.Ε. 1566-1570/2016 www.adjustice.gr), «*άσχετα από την ύπαρξη διάταξης, που να προβλέπει για ειδικούς λόγους την εξαίρεση του συγκεκριμένου μέλους του διοικητικού οργάνου η ενέργεια που έγινε παρά τη συνδρομή τέτοιων λόγων είναι ελαττωματική και συνεπάγεται την ακυρότητα της σχετικής πράξης λόγω του τεκμηρίου επηρεασμού του, που δημιουργείται έτσι, έστω και αν δεν αποδεικνύεται ότι η πράξη αυτή υπήρξε πραγματικά μεροληπτική. Για τη στοιχειοθέτηση της ιδιάζουσας σχέσης ή ιδιαίτερου δεσμού μέλους συλλογικού οργάνου .... δεν αρκεί οποιαδήποτε προσωπική ή επαγγελματική σχέση αλλά τέτοια, που ενόψει των συντρέχουσών περιπτώσεων της συγκεκριμένης περίπτωσης, είναι πρόσφορη να δημιουργήσει εύλογες υπόνοιες ότι το μέλος του οργάνου έχει ήδη σχηματισμένη και συνεπώς προκατειλημμένη γνώμη*» (παρβ. συναφώς και Σ.τ.Ε. 3758/2012 (NOMOS)). Η ενέργεια του διοικητικού οργάνου, που έγινε παρά την συνδρομή τέτοιων λόγων είναι ελαττωματική και συνεπάγεται την ακυρότητα της σχετικής διοικητικής πράξης [βλ. Σ.τ. Ε. 4242/2015 (NOMOS)].

37. Σύμφωνα με τις ίδιες διατάξεις το όργανο ή το μέλος συλλογικού οργάνου, εφόσον κρίνει ότι συντρέχει στο πρόσωπό του λόγος, που επιβάλλει την αποχή του, οφείλει να το δηλώσει στην προϊσταμένη αρχή ή στον προεδρεύοντα και να απέχει από οποιαδήποτε ενέργεια, οι οποίοι αντιστοίχως οφείλουν να αποφανθούν το ταχύτερο. Περαιτέρω και οι ενδιαφερόμενοι (έχοντες έννομο συμφέρον) σε όλα τα στάδια (και μετά την έκδοση της τελικής διοικητικής πράξης, είτε με την υποβολή αίτησης θεραπείας είτε με την προσβολή της πράξης με προσφυγή ή αίτηση ακύρωσης), μπορούν να υποβάλλουν αίτηση εξαίρεσης στην προϊσταμένη αρχή, στην περίπτωση του μονομελούς οργάνου, ή στον προεδρεύοντα ή στο αποφασίζον, στην περίπτωση του συλλογικού οργάνου, οι οποίοι αντίστοιχα αποφαίνονται το ταχύτερο (Ι. Ν. Κατράς ό.π., σελ. 166). Σε κάθε περίπτωση η εξαίρεση διατάσσεται και αυτεπαγγέλτως από την προϊσταμένη αρχή ή το συλλογικό όργανο αντίστοιχα.

38. Στη συγκεκριμένη περίπτωση στο πρόσωπο του προέδρου της εφορευτικής επιτροπής δεν συντρέχει το ασυμβίβαστο της παρ. 4 της απόφασης του Προέδρου της Βουλής. Η κατ' αρχήν υποβολή υποψηφιότητας ως μέλους συγκεκριμένου υποψήφιου συνδυασμού σε συνδυασμό με τα πραγματικά περιστατικά, που εκτίθενται στο ιστορικό του ερωτήματος (συνεδρίαση της εφορευτικής χωρίς νόμιμη συγκρότηση και σύνθεση, χωρίς νόμιμη κλήτευση του παρατηρητή, λήψη απόφασης υπέρ του συνδυασμού, του οποίου ήταν κατ' αρχήν υποψήφιος κ.λπ.) θα μπορούσαν να δημιουργήσουν ενδεχομένως εύλογη υπόνοια μεροληψίας, και να στοιχειοθετήσουν λόγο εξαίρεσης αυτού, που θα μπορούσαν να υποβάλουν οι ενδιαφερόμενοι (έχοντες έννομο συμφέρον) ενώπιον του συλλογικού οργάνου, το οποίο θα αποφανθεί μετά από ουσιαστική κρίση με αιτιολογημένη απόφασή του, χωρίς τη συμμετοχή του μέλους αυτού.

39. Με τις διατάξεις του άρθρου 24 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (ν. 2690/1999) προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης απλής διοικητικής προσφυγής, ήτοι αίτησης θεραπείας και ιεραρχικής προσφυγής. Οι διοικητικές

προσφυγές, οι οποίες έχουν ως έρεισμα το άρθρο 10 του ισχύοντος Συντάγματος και αποτελούν έναν από τους τρόπους εσωτερικού ελέγχου ή διαφορετικά αυτοελέγχου της Διοίκησης, υποβάλλονται από τον ενδιαφερόμενο για την αποκατάσταση υλικής ή ηθικής βλάβης των εννόμων συμφερόντων του, που προκαλείται από ατομική διοικητική πράξη, στις περιπτώσεις εκείνες που ο νόμος δεν προβλέπει τη δυνατότητα άσκησης «ειδικής» ή «ενδικοφανούς» διοικητικής προσφυγής κατά το άρθρο 25 του ίδιου Κώδικα.

Περαιτέρω, με τη διοικητική προσφυγή επιδιώκεται από τον ενδιαφερόμενο είτε η ανάκληση ή τροποποίηση της προσβαλλόμενης ατομικής διοικητικής πράξης από τη διοικητική αρχή που εξέδωσε την πράξη, (αίτηση θεραπείας), είτε η ακύρωση της πράξης αυτής από την αρχή η οποία προΐσταται εκείνης που εξέδωσε την πράξη, (ιεραρχική προσφυγή), σε περίπτωση δε αποδοχής της αιτήσεως θεραπείας, επανεξετάζεται η υπόθεση (ουσιαστικός έλεγχος), γι' αυτό και η απόφαση που εκδίδεται είναι εκτελεστή (Σ.τ.Ε. 5016/2012, 1793/2007 (ΝΟΜΟΣ), 907/2005, 4869/1988).

40. Με τις διατάξεις του άρθρου 25 του ίδιου ως άνω Κώδικα, ορίζεται ότι, όπου προβλέπεται από ειδικές διατάξεις, ο ενδιαφερόμενος, για την αποκατάσταση της υλικής ή ηθικής βλάβης των εννόμων συμφερόντων του, που προκαλείται από διοικητική πράξη, μπορεί, με προσφυγή του, η οποία ασκείται ενώπιον του προβλεπόμενου από τις διατάξεις αυτές διοικητικού οργάνου και μέσα στην οριζόμενη από τις ίδιες προθεσμία, να ζητήσει, κατά περίπτωση, την ακύρωση ή την τροποποίηση της πράξης. Δεν νοείται ενδικοφανής προσφυγή της οποίας η άσκηση δεν έχει προβλεφθεί ρητά σε νόμο (Σ.τ.Ε. 324/2012, (ΝΟΜΟΣ), Γνωμ. Ν.Σ.Κ. 229/2014).

41. Το διοικητικό όργανο, προς το οποίο φέρεται η υπόθεση, στην περίπτωση της ειδικής διοικητικής προσφυγής, ανάλογα με την πρόβλεψη των σχετικών διατάξεων, εξετάζει μόνο τη νομιμότητα της πράξης, οπότε και μπορεί να την ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει ή να απορρίψει την προσφυγή, ενώ στην περίπτωση της ενδικοφανούς προσφυγής εξετάζει τόσο τη νομιμότητα της πράξης όσο και την ουσία της υπόθεσης, οπότε και μπορεί να ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει ή να τροποποιήσει την πράξη ή να απορρίψει την προσφυγή (βλ. Ι. Κατρά ό.π. σελ. 453 επ., Γνωμ. Ν.Σ.Κ. 179/2016, 230/2013).

42. Τέλος, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 27 Κ.Δ.Δ., το δικαίωμα αναφοράς παρέχεται μόνο σε εκείνον που επιδιώκει την αποκατάσταση υλικής ή ηθικής βλάβης των συμφερόντων του, που προκαλείται από ενέργεια ή παράλειψη ενέργειας, υπό την προϋπόθεση ότι δεν είναι δυνατή η άσκηση της παραπάνω προβλεπόμενης από τις διατάξεις των άρθρων 24 - 26 Κ.Δ.Δ. διοικητικής προσφυγής (βλ. Ι. Κατρά ό.π. σελ. 523 επ., Σ.τ.Ε. 1673/2009 (ΝΟΜΟΣ)).

43. Ως «ενδιαφερόμενος» κατά την έννοια και των τριών παραπάνω διατάξεων, νοείται όχι μόνον εκείνος στον οποίο αφορά άμεσα και ατομικά η εκδοθείσα διοικητική πράξη, αλλά και οποιοσδήποτε τρίτος, που προβάλλει και αποδεικνύει την ύπαρξη στο πρόσωπό του εννόμου συμφέροντος. Έχει δε έννομο συμφέρον, ο υφιστάμενος υλική ή ηθική βλάβη των εννόμων συμφερόντων του από την προσβαλλόμενη ατομική διοικητική πράξη. Το έννομο συμφέρον πρέπει να είναι προσωπικό, συγκεκριμένο, άμεσο και ενεστώς, όχι γενικό, έμμεσο και μελλοντικό. Με την έννοια αυτή δεν

συντρέχει έννομο συμφέρον αν γίνεται επίκληση στοιχείων που είναι γενικά, αφηρημένα, ανύπαρκτα και προσδοκώμενα καθ' υπόθεση. Οι διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, είναι ρητές και κατηγορηματικές επί του κρισίμου αυτού ζητήματος. Κατά την έννοια των διατάξεων αυτών, το έννομο συμφέρον προϋποθέτει «υλική ή ηθική βλάβη» που ήδη έχει επέλθει. Η ύπαρξη του στοιχείου αυτού αποτελεί προϋπόθεση, που πρέπει να συντρέχει, ώστε να είναι κατ' αρχήν παραδεκτή η αίτηση του ενδιαφερομένου για την αποκατάσταση της επελθούσας βλάβης. Εξάλλου, το συμφέρον είναι έννομο, εξ ορισμού, όταν δεν αντίκειται σε κανόνα δικαίου.

44. Με την παρ. 3 του άρθρου 5 της 8703/1988 απόφασης του Υπουργού Προεδρίας προβλέπεται ότι οποιοσδήποτε εκλογέας μπορεί να υποβάλλει στην αρμόδια για την διεξαγωγή των εκλογών υπηρεσία ένσταση για διαγραφή κάποιου από τον πίνακα των υποψηφίων. Η πρόθεση «για» σημαίνει κατ' αρχήν σκοπό (άρα με σκοπό την διαγραφή) και σπανιότερα και όχι σε κείμενα νομοθετικά αιτία (εξ αιτίας της διαγραφής).

45. Από τον συνδυασμό των διατάξεων της περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 4, παρ. 3 του άρθρου 24, παρ. 3 του άρθρου 25 και του άρθρου 27 του ισχύοντος Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (ν. 2690/1999), συνάγεται, ότι εάν υποβληθεί ενώπιον Διοικητικής Αρχής, αναρμοδίως, αίτηση ή αίτηση θεραπείας ή ιεραρχική προσφυγή ή ειδική διοικητική ή ενδικοφανής προσφυγή ή απλή αίτηση αναφοράς, η ανωτέρω Αρχή πρέπει να διαβιβάσει την ανωτέρω αίτηση στην αρμόδια Αρχή. Το πώς επιγράφεται η ανωτέρω αίτηση, ενώπιον ποιας Αρχής απευθύνεται και ποια διάταξη επικαλείται ο υποβάλλων την αίτηση για να τεκμηριώσει αρμοδιότητα της Αρχής ενώπιον της οποίας απευθύνεται, δεν τίθενται ως δεσμευτικές προϋποθέσεις για τη κρίση περί αναρμοδιότητας ή αρμοδιότητας της Αρχής ενώπιον της οποίας υποβάλλεται η ανωτέρω αίτηση και αντιστοίχως περί της αρμοδιότητας ή μη άλλης Αρχής (Δ. Σολδάτου ό.π. σελ. 341).

46. Επομένως, μη νομίμως, εν προκειμένω, η Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης της Βουλής, διαβίβασε την ανωτέρω αίτηση του Ι. Σ. (επιγραφόμενη ως ένσταση του άρθρου 5 παρ. 4 της Υπουργικής αποφάσεως με αριθμ. 8703/16.9.88 και απευθυνόμενη ενώπιον της Εφορευτικής Επιτροπής για την εκλογή αιρετών εκπροσώπων των εργαζομένων της Βουλής των Ελλήνων στο Υπηρεσιακό Συμβούλιο), προς την ανωτέρω Επιτροπή, ενώ αν εξέταζε την ανωτέρω αίτηση (ένσταση), εν όλω, δηλαδή και κατά το περιεχόμενο, μη δεσμευόμενη, όπως προαναφέρθηκε, από το πώς αυτή επιγράφεται και ενώπιον ποιας Αρχής απευθύνεται, θα διαπίστωνε, (ευχερώς μάλιστα στην συγκεκριμένη περίπτωση), ότι δεν επρόκειτο περί ενστάσεως της παρ. 4 του άρθρου 5 της ανωτέρω 8703/16.9.1988 Υπουργικής αποφάσεως, αφού με αυτή δεν επιδιώκονταν και μάλιστα με την επίκληση εννόμου συμφέροντος η «διαγραφή κάποιου από τον πίνακα υποψηφίων», όπως ρητώς και αδιαστίκτως ορίζει η ανωτέρω διάταξη περί ενστάσεων ενώπιον της Εφορευτικής Επιτροπής, αλλά η εγγραφή του αποκλεισθέντος υποψηφίου Β. Μ. στους πίνακες υποψηφίων για το ανωτέρω Υπηρεσιακό Συμβούλιο.

47. Διαπιστώνοντας, με τον τρόπο αυτό, την αναρμοδιότητα αυτής, αλλά και της ως άνω Εφορευτικής Επιτροπής, όπως επιληφθούν της ανωτέρω αιτήσεως (ενστάσεως), [Σ.τ.Ε. 2811/2014 (ΝΟΜΟΣ)], θα έπρεπε, εν συνεχεία,

να ελέγξει τη νομική φύση της ανωτέρω ενστάσεως, δηλαδή εάν συνιστά αίτηση θεραπείας ή ιεραρχική προσφυγή του άρθρου 24 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας ή ειδική διοικητική προσφυγή ή ενδικοφανή προσφυγή του άρθρου 25 του ανωτέρω Κώδικα ή αίτηση αναφοράς του άρθρου 27 του ίδιου Κώδικα. Κατά τον ανωτέρω έλεγχο θα έπρεπε να καταλήξει, ότι η ανωτέρω ένσταση συνιστά αίτηση αναφοράς της τελευταίας διατάξεως, αφού δεν στρέφεται κατά ατομικής διοικητικής πράξεως αλλά κατά παραλείψεως της Διοικήσεως της Βουλής να περιλάβει τον ανωτέρω αποκλεισθέντα υποψήφιο στους πίνακες υποψηφίων [αποκλεισμός της νομικής φύσεως της ανωτέρω επίμαχης ενστάσεως ως αιτήσεως θεραπείας ή ιεραρχικής προσφυγής του άρθρου 24 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (βλ. Ι. Κατρά ό.π. σελ. 440)], δεν προβλέπεται δε από καμία ειδική διάταξη νόμου τέτοιου είδους ένσταση, δηλαδή κατά αποκλεισμού υποψηφίου από τον σχετικό πίνακα υποψηφίων (αποκλεισμός της νομικής φύσεως της ανωτέρω επίμαχης ενστάσεως ως ειδικής διοικητικής προσφυγής ή ενδικοφανούς προσφυγής του άρθρου 25 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας).

48. Συνεπώς, βάσει των ανωτέρω, η Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης της Βουλής θα έπρεπε να κρίνει εαυτήν ως αρμοδία για να επιληφθεί επί της ανωτέρω ενστάσεως, θεωρώντας αυτή ως αίτηση αναφοράς του άρθρου 27 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, πλην όμως, εν συνεχεία, θα έπρεπε να απορρίψει την ανωτέρω αίτηση (ένσταση), λόγω ελλείψεως έννομου συμφέροντος του ενισταμένου, αφού αυτός δεν εκτίθεται στο πραγματικό του ερωτήματος ότι επιδιώκει την αποκατάσταση υλικής ή ηθικής βλάβης των εννόμων συμφερόντων του, προκληθείσα από ενέργεια ή παράλειψη ενέργειας της Διοικήσεως της Βουλής, όπως απαιτεί η ανωτέρω διάταξη, αλλά την αποκατάσταση της βλάβης, που υπέστη ο υποψήφιος Β. Μ. λόγω του αποκλεισμού του από τον πίνακα των υποψηφίων, για την εκλογή αιρετών εκπροσώπων των εργαζομένων της Βουλής στο Υπηρεσιακό Συμβούλιο αυτής.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

49. Κατ' ακολουθία των προεκτεθέντων επί των τεθέντων ερωτημάτων το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Δ' Τμήμα) γνωμοδοτεί ομοφώνως ως εξής:

Α) Στην ανακοίνωση της Διεύθυνσης Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης της Βουλής, σχετικά με τα μέλη της Εφορευτικής Επιτροπής, που κληρώθηκαν κατά την πραγματοποιηθείσα δημόσια κλήρωση (ατομική διοικητική πράξη συγκρότησης της Εφορευτικής Επιτροπής), που τοιχοκολλήθηκε στις 12.12.2016, έπρεπε να είχαν περιληφθεί τα ονόματα των δύο μελών του Δ. Σ. του Συλλόγου Υπαλλήλων Βουλής Σ.Υ.Β. (τακτικού και αναπληρωματικού) που συμμετέχουν στην Εφορευτική Επιτροπή, ως παρατηρητές, χωρίς δικαίωμα ψήφου, και, επομένως, όφειλε η Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης να είχε εγκαίρως ζητήσει από το Δ. Σ. του Σ.Υ.Β. τον ορισμό των εν λόγω μελών του.

Β) Από τη μη συμμετοχή μέλους του Δ.Σ. του Σ.Υ.Β. στη συνεδρίαση της Εφορευτικής Επιτροπής, κατά την οποία εξετάσθηκε η 18290/25.11.2016 ένσταση του Ι. Σ., δημιουργείται ακυρότητα της σχετικής απόφασης της Επιτροπής.

Γ) Μη παραδεκτώς και χωρίς έννομο συμφέρον ασκήθηκε και μη ορθώς διαβιβάστηκε από τη Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιμόρφωσης στην Εφορευτική Επιτροπή η 18290/25.11.2016 ένσταση του Ι. Σ., με αίτημα να συμπεριληφθεί υποψήφιος στον σχετικό πίνακα.

Δ) Η προσωρινή ιδιότητα του προέδρου της Εφορευτικής Επιτροπής, ως υποψήφιου (εν προκειμένω με τον συνδυασμό του υποψήφιου που αποκλείστηκε από τον σχετικό πίνακα) δεν αποτελεί ασυμβίβαστο κατά την παράγραφο 4 της 3590/2862/4.8.1998 (ΦΕΚ Β' 857) απόφασης Προέδρου Βουλής, συνεκτιμώμενη όμως με τη λοιπή συμπεριφορά αυτού δύναται ενδεχομένως να δημιουργήσει εύλογη υπόνοια μεροληψίας, και από το λόγο αυτό να στοιχειοθετηθεί λόγος εξαιρέσεως αυτού.

Ε) Ενόψει της απαντήσεως, που δόθηκε στο με στοιχείο Γ) ερώτημα παρέλκει η απάντηση επί του με στοιχ. Ε) ερωτήματος.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 17 Φεβρουαρίου 2017

Η Πρόεδρος του Δ' Τμήματος

Χρυσάφουλα Α. Αυγερινού

Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Η Εισηγήτρια

Δήμητρα Γ. Κεφάλα

Νομική Σύμβουλος του Κράτους